

ETNOLOGICKÉ ROZPRÁVY
2019

Supplement
ročník XXVI

Venované 60. výročiu vzniku Národopisnej spoločnosti Slovenska

Bratislava

Bratislava
Etnologické rozpravy / Supplement
Ročník XXVI, 2019, Supplement

Recenzovaný vedecký časopis kontinuálne nadväzuje na časopis Národopisné informácie (1967 – 1993)

Vydáva

© Národopisná spoločnosť Slovenska
IČO 00 178 811
Klemensova 19, 813 64 Bratislava

Vychádza dvakrát ročne.

Redakčné uzávierky Etnologických rozpráv: 31. marec a 30. júl.

Časopis je evidovaný v databáze ERIH Plus

Redakčná rada / Editorial Board

Jana Ambrózová
Martina Bocánová
Daniel Drápala
Tatiana Kadlecová
Dagmara Majerová
Katarína Popelková
Blanka Soukupová

Medzinárodná redakčná rada / International Advisory Board

Nevena Škrbić Alempijević (Croatia)
Martin Brocki (Poland)
Dmitrij Funk (Russia)
Chris Knight (Great Britain)
László Kürti (Hungary)
Rajko Muršič (Slovenia)
Andrei Znamenski (USA)

Hlavná redaktorka: Tatiana Bužeková

Redakcia: Helena Tužinská, Michal Uhrin

Host'ujúca redaktorka: Zuzana Beňušková

Technická úprava: Tatiana Bužeková

Jazyková úprava: Hana Hlôšková

Adresa redakcie:

Katedra etnológie a muzeológie
Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
Gondova 2, 814 99 Bratislava

Vydanie supplementu bolo spolufinancované z projektu VEGA 1/0371/17 *Etnológia v regiónoch*.

Náklad: 120 kusov
Tlač: ŠEVT, Bratislava
EV 5515/17
ISSN 1335-5074

Obsah / Contents

Editorial 5

ŠTÚDIE / ARTICLES

Tatiana Bužeková: *Prežitky a štrukturalizmus „Magické usmrcovanie protivníka na diaľku“ v kontexte národopisného bádania na Slovensku*
[„The magical killing of an enemy from distance“ in the context of Slovak ethnography] 7

Zuzana Beňušková: *60 rokov Národopisnej spoločnosti Slovenska (1958-2018)*
[60 years of the Ethnographic Society of Slovakia (1958-2018)] 24

Účastníci 17. Valného zhromaždenia NSS v Bratislave v roku 2008, na ktorom sa oslavovalo 50. výročie vzniku Spoločnosti.

Pamiatke Andreja Melicherčika venovali členovia NSS v Pámici, 2018.

Editorial

Vážené čitateľky, vážení čitatelia,

výročia sú príležitosťou k sumarizovaniu, bilancovaniu aj k zamýšľaniu sa nad koncepciou ďalšieho fungovania organizácie. V roku 2018 si v Ružomberku etnológovia pripomenuli 60. výročie vzniku Národopisnej spoločnosti Slovenska (NSS). Pracovne – v rámci konferencie *Etnológa v regióne, región v etnológii* a tiež slávnostne, pripomenutím si významu inštitúcie počas uplynulých šiestich desaťročí. Jedným z výsledkov slávnostného zasadnutia NSS, je tento supplement časopisu *Etnologické rozpravy*, zameraný na dve vybrané témy z dejín slovenskej etnológie.

Príspevok Tatiany Búzekovej reaguje na staršiu štúdiu o mágii, ktorú napísala Mária Kosová, jedna z najvýznamnejších osobností slovenskej etnológie a folkloristiky. Cez kontexty štúdia mágie v slovenskej etnológii sleduje jej teoretický vývoj od prelomu 19. a 20. storočia, keď došlo k posunu od romantizujúcich tendencií k racionalistickému výkladu a pokusu o spojenie etnografie s prírodnými vedami, cez obdobie prenikania nových teoretických trendov do etnológie v období prvej Československej republiky, ďalej éru ideologizácia disciplíny založenej na marxizme-leninizme, ktorá považovala vieru v magické praktiky za prežitú. Výnimkou v odbornej produkcii tohto obdobia bola štúdia Márie Kosovej o magických presvedčeniach a praktikách uverejnená v roku 1973, v ktorej uplatnila štrukturalistický prístup na základe ideí vychádzajúcich z lingvistiky, etnológie a antropológie.

Druhý príspevok pripravila Zuzana Beňušková, časovo je zasadený do obdobia od 50. rokov 20. storočia až po súčasnosť a zameraný je na inštitúciu Národopisnú spoločnosť Slovenska. Už v roku 2008, keď slávila Národopisná spoločnosť Slovenska 50 rokov svojej existencie, etnologická obec si uvedomila, že je čas obzrieť sa do dejín disciplíny v druhej polovici 20. storočia. Bolo to obdobie, keď sa po dlhšej odmlke v skúmaní dejín etnológie podujali viaceré riešiteľské tímy na akademických pracoviskách venovať svoje výskumné projekty objasňovaniu vybraných problémov z dejín disciplíny. Národopisná spoločnosť Slovenska priamo nebola predmetom ich výskumu. Za ten čas sa štyrikrát vymenilo vedenie Spoločnosti, vystriedali sa na jej čele tri predsedníčky, zmenili sa podmienky fungovania spoločnosti vo vzťahu k Slovenskej akadémii vied, kde je NSS súčasťou vedeckých spoločností SAV. Mení sa aj komunita členov: generáciu, ktorá poznala NSS v jej počiatkoch, vystriedala nová generácia, ktorá sa necíti byť viazaná tradíciami tejto vedeckej spoločnosti, vytvára si k nej vzťah v celkom iných spoločenských kontextoch než pred vyše polstoročím. To všetko sa odrazilo na činnosti Národopisnej spoločnosti Slovenska, na jej prioritných aktivitách, prispôbenných funkciách, ktoré je potrebné po krátkych časových intervaloch opätovne identifikovať a prispôbovať sa im. Odrazilo sa to nielen vo vnímaní Národopisnej spoločnosti Slovenska v čoraz početnejšej komunite etnológov a aj na jej pozícii v spoločnosti ako takej.

Pri čítaní nasledujúceho textu si určite mnohí aktéri diania okolo Národopisnej spoločnosti Slovenska pripomenú chvíle svojej mladosti a oživia možno aj ďalšie spomienky. Ak sa o ne budú chcieť podeliť, výbor NSS má záujem sústrediť spomienkové texty, alebo fotografie v digitálnej podobe do Vedeckého archívu NSS. Časť uverejnených starších fotografií sa podarilo zhromaždiť pri príprave slávnostného valného zhromaždenia v Ružomberku.

Martina Bocánová, predsedníčka NSS